

Kansakoulun JOULULAULUJA

Kansakoulun joulujuhlaa kutsuttiin ennen kuusijuhlaksi. Se oli syyslukukauden päättäjäistapahtuma, johon valmisteltiin ohjelmaa lähes koko syyslukukausi. Kuusijuhliin olivat tervetulleita oppilaiden vanhemmat ja sisarukset. Kaikki pukeutuivat parhaimpiinsa.

Juhlasalissa oli suuri koristeltu joulukuusi ja paljon kynttilöitä. Ohjelmassa oli seimikuvaelma, joululaulu- ja musiikkiesityksiä sekä erilaisia tonttuleikkejä. Usein esitettiin myös pieniä näytelmiä. *Enkeli taivaan* -virsi laulettiin yhteislauluna.

Jyväskylän opettajaseminaarin musiikin lehtori P.J. Hannikaisen sanoittamasta ja säveltämästä Joulupukki-laulusta, jossa joulupukki jättää lapsille "muistiaiset, pienet joulumaistiaiset" levisi tapa jakaa todistusten jaon yhteydessä lapsille paperipussit. Ne sisälsivät omenan, piparkakkuja ja makeisia. Koulun kuusijuhla antoi vaikutteita kotien juhlatapoihin. Moni köyhän kodin lapsi näki koulun kuusijuhlassa joulukuusen ensimmäistä kertaa elämässään ja joulupukin tai opettajan antama makeis- ja piparipussi oli suuri elämys.

Kansakoululaitos toimi Suomessa reilut sata vuotta. Ensimmäiset nelivuotiset kansakoulut perustettiin 1850-luvulla ja kansakouluasetus saatiin 1866. Siihen asti - 1700-luvun lopulta alkaen - lukutaitoa ja sivistystä olivat jakaneet kirkon kiertokoulut. Asetus velvoitti kaupunkeja perustamaan kansakouluja, mutta maaseudulla kunta sai päättää. Kaupungeissa kansakouluja perustettiin aktiivisemmin kuin maaseudulla, sillä teollisuus tarvitsi lasku- ja lukutaitoisia työntekijöitä. Vuonna 1921 tuli voimaan oppivelvollisuuslaki. Silloin kansakoulu muuttui kuusivuotiseksi ja kiertokoulut lakkautettiin. Peruskoulujen ala-asteiksi kansakoulut muuttuivat 1970-luvulla.

Nauhoituksia koulujen kuusijuhlista:

<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2006/12/19/kuusijuhla-toloon-ala-asteella>

SISÄLLYSLUETTELO

Enkeli taivaan.....	3
Hei tonttu-ukot hyppikää.....	19
Jouluaatto nyt on herttainen.....	10
Joulukirkkoon.....	8
Joulu on taas.....	20
Joulu on tullut taas.....	20
Joulupuu on rakennettu.....	18
Jouluyö.....	15
Jouluyönä.....	9
Juhla se on, nyt verraton.....	17
Katso ihme taivainen.....	14
Kautta tyynen, vienon yön.....	16
Koska meillä on joulu.....	10
Kun joulu on.....	7
Maa on niin kaunis.....	21
Me käymme joulun viettohon.....	5
No, onkos tullut kesä.....	12
On hanget korkeat, nietokset.....	4
Reippahasti käypi askeleet.....	13
Sinivuorten yö.....	11
Toivioletkellä.....	21
Tonttujen jouluyö.....	6

ENKELI TAIVAAN

- 1. Enkeli taivaan lausui näin:
Miks hämmästyitte säikähtäin?
Mä suuren ilon ilmoitan
maan kansoille nyt tulevan.**
- 2. Herramme Kristus teille nyt
on tänään tänne syntynyt,
ja tää on teille merkiksi:
seimessä lapsi makaapi.**
- 3. Jo riennä, katso, sieluni,
ken seimessä nyt makaapi:
Hän on sun Herras, Kristukses,
Jumalan poika, Jeesukses.**
- 4, Ah, Herra, joka kaikki loit,
kuin alentaa noin itses voit
ja tulla halpaan seimehen
heinille härkään, juhtien!**
- 5. Ah, Herrani, mun Jeesuksein,
tee asunnokses sydämein.
Mua älä hylkää tuskassa,
vaan vahvista ain uskossa.**
- 6. Nyt Jumalalle kunnia,
kun antoi ainoon Poikansa.
Siit enkelitkin riemuiten
veisaavat hälle kiitoksen.**

Sanat Martin Luther (1483 - 1546)

Suomennos Julius Krohn (1835 – 1888)

Sävel saksalainen kansanlaulu 1500-luvulta

Viimeinen säkeistö lauletaan usein seisten

ON HANGET KORKEAT, NIETOKSET

1. On hanget korkeat, nietokset,
vaan joulu, joulu on meillä!
On kylmät paukkuvat pakkaset
ja tuimat Pohjolan tuuloiset,
vaan joulu, joulu on meillä!
2. Me taasen laulamme riemuiten,
kun joulu, joulu on meillä!
Se valtaa sielun ja sydämen
ja surun särkevi entisen,
mi kasvoi elämän teillä.
3. Oi käykää, ystävät, laulamaan,
kun joulu, joulu on meillä!
Se tuttu ystävä vanhastaan,
on tänne poikennut matkoillaan
ja viipyy hetkisen meillä.
4. Nyt tähtitarhoihin laulu soi,
kun joulu, joulu on meillä!
Nyt maasta taivaaseen päästä voi,
jos sydän nöyrä on lapsen, oi,
kun joulu, joulu on meillä!
5. Oi, anna Jumala armoas,
kun joulu, joulu on meillä!
Ja kansaa suojaa sun voimallas,
meit' auta näkemään taivaitas,
kun joulu, joulu on meillä!

Sanat Vilkku Joukahainen (1879 - 1929)
Sävel Jean Sibelius 1901

ME KÄYMMME JOULUN VIETTOHON

1. Me käymme joulun viettohon
taas kuusin, kynttilöin.
Puun vihreet oksat kiedomme
me hopein, kultavöin,
vaan muistammeko lapsen sen,
mi taivaisen tuo kirkkauden?
2. Me käymme joulun viettohon
niin maisin miettehin.
Nuo rikkaan täyttää aatokset,
ja mielen köyhänkin:
suun ruoka, juoma, meno muu.
Laps' hankeen hukkuu, unhoittuu.
3. Turhuuden turhuus kaikki on,
niin turhaa touhu tää;
me kylmin käymme sydämin,
laps' sivuun vain jos jää.
Me lahjat jaamme runsahat,
Laps' tyhjät kätes ihanat.
4. Oi ystävät, jos myöskin me
kuin tietäjämme nuo
veisimme kultan, mirhamin
tuon rakkaan lapsen luo,
niin meille joulu maallinen
ois alku joulun taivaisen.

Sanat Mauno Isola (1889 – 1845)

Sävel Martti Turunen (1902 – 1979)

TONTTUJEN JOULUYÖ

- 1. Soihdut sammuu, kaikki väki nukkuu, väki nukkuu.
Öitten varjoon talon touhu hukkuu, touhu hukkuu.
Tip-tap, tip-tap, tipe-tipe, tip-tap, tip, tip, tap!**
- 2. Tonttujoukko silloin varpahillaan, varpahillaan
varovasti hiipii alta sillan, alta sillan.
Tip-tap, tip-tap, tipe-tipe, tip-tap, tip, tip, tap!**
- 3. Jouluruokaa tarjoo kunnon väki, kunnon väki,
raoistansa sen jo tonttu näki, tonttu näki.
Tip-tap, tip-tap, tipe-tipe, tip-tap, tip, tip, tap!**
- 4. Pöydän päälle veitikkaiset rientää, veitikkaiset
syövät paistia ja juovat lientä, juovat lientä.
Tip-tap, tip-tap, tipe-tipe, tip-tap, tip, tip, tap!**
- 5. Herkkua on siinä monenlaista, monenlaista.
Kuiske kuuluu: "Miltä ruoka maistaa, ruoka maistaa?"
Tip-tap, tip-tap, tipe-tipe, tip-tap, tip, tip, tap!**
- 6. Sitten leikitellään kuusen alla, kuusen alla
kunnes koittaa päivä taivahalla, taivahalla.
Tip-tap, tip-tap, tipe-tipe, tip-tap, tip, tip, tap!**
- 7. Hiljaa hiipii joukko varpahillaan, varpahillaan
kotikoloihinsa alle sillan, alle sillan.
Tip-tap, tip-tap, tipe-tipe, tip-tap, tip, tip, tap!**

Sanat Alfred Smedberg (1850 – 1925)
Sävel Vilhelm Sefve-Svensson (1849 – 1928)

KUN JOULU ON

1. Kun maas on hanki ja järvet jäässä
ja silmä sammunut auringon,
kun pääsky pitkän on matkan päässä
ja metsä autio, lauluton,
käy lämmin henkäys talvisäässä,
kun joulu on, kun joulu on.

2. Ei huolta, murhetta kenkään muista,
ei tunnu pakkaset tuikeat,
vain laulu kaikuvi lasten suista,
ja silmät riemusta hehkuvat,
ja liekit loistavat joulupuista,
kun joulu on, kun joulu on.

3. On äiti laittanut kystä kyllä,
hän lahjat antaa ja lahjat saa,
vaan seimi pahnat ja tähti yllä
ne silmiin kalleina kangastaa;
siks' mieli hellä on kristityllä,
kun joulu on, kun joulu on.

Sanat Alpo Noponen (1862 – 1927)

Sävel Otto Kotilainen (1868 – 1936)

On äiti laittanut kystä kyllä tarkoittaa, että äiti on valmistanut kypsiä ruokaa kylliksi tai yllin kyllin.

JOULUKIRKKOON

- 1. Kello löi jo viisi, lapset herätkää!
Juhani ja Liisi – muuten matka jää.**
- 2. Tässä vesimalja, silmät huuhtokaa!
Lämmin karhuntalja reessä odottaa.**
- 3. Vasta ruunan reessä silmät aukeaa.
Siin' on silmäin eessä synkkä metsämaa.**
- 4. Aisakello helkkää, loistaa tähdet, kuu.
Riemua on pelkkää, hymyyn käypi suu.**
- 5. Tuossa mökin Miina kulkee kirkolle.
Taavetti ja Tiina, nouskaa kannoille!**
- 6. Mäenrinteen alla talo törröttää,
joka ikkunalla kaksi kynttilää.**
- 7. Ruuna, virsta vielä tepsuttele pois!
Tällä kirkkotiellä aina olla vois.**

Sanat Immi Hellén (1861 – 1937)

Sävel R. Raala eli Berndt Sarlin (1886 – 1971)

JOULUYÖNÄ

**1. Nukkuu salot, mantereet,
uinuu järvet jäätyneet.**

**Välkkyy taivaan tähtivyö,
kirkas ompi jouluyö.**

**2. Enkellaulu taivainen
sointuu halki ilmojen.**

**Laakson hanki hengen saa,
hengen saa jo metsä, maa.**

3. Kello temppelissä lyö.

Pyhä ompi jouluyö.

**Jeesus syntyi maailmaan,
siitä riemu päällä maan.**

Sanat Lyyli Brantin

Sävel Juho Nestori Lahtinen (1881 – 1935)

JOULUAATTO ON NYT HERTTAINEN

1. Jouluaatto on nyt herttainen,
tähtitaivas on sininen.
Pirtti on jo pesty puhtoinen,
piha valkoluminen.
Lapsoiset hyörii, juoksee ja huiskii,
joululahjoista kilvan kuiskii.
Metsiköistä kuusi kannettiin
lasten iloksi pirttihin.

2. Arkityönsä väki lopettaa,
kaikki aattoon odottaa.
Pirtissä jo kuusi kohoaa,
valot yöhön pilkistää.
Sielläpä silloin laulut ne soivat,
suuret, pienet kun karkeloivat.
Makeisia syödään, jaellaan,
lapset kiittää riemuissaan.

Sanat Pekka Juhani Hannikainen (1854 – 1924)
Suomalainen kansansävelmä

KOSKA MEILLÄ ON JOULU

Koska meillä on joulu,
juhla armas lapsien,
eikä rasita koulu,
syyt' on olla iloinen!

Saksalainen kansanlaulu

SINIVUORTEN YÖ

1. Sinivuorten yö, siellä uuras työ
se on päättynyt, jo on juhla nyt.
Lala lallalla, helikellot soi,
tulla tonttuset voi ilomielin.

2. Ilta joulun on, käymme joukkohon
kevytkengin vain sipisipsuttain.
Lala lallalla, helikellot soi,
tulla tonttuset voi ilomielin.

3. Pajan tuottehet, somat antimet
kukin tonttu tuo hyvän lapsen luo.
Lala lallalla, helikellot soi,
tulla tonttuset voi ilomielin.

4. Sinivuorten taa pian kiiruhtaa
tontut uinumaan taas rauhassaan.
Lala lallalla, helikellot soi,
mennä tonttuset voi ilomielin.

Sanat ja sävel Sofie Lithenius (1847 – 1926)

NO, ONKOS TULLUT KESÄ?

- 1. No, onkos tullut kesä nyt talven keskelle,
ja laitetaankos pesä myös pikkulinnuille?
Jo kuusi kynttilöitä on käynyt kukkimaan,
pimeitä talven öitä näin ehkä valaistaan.**

- 2. Ja vanhakin nyt nuortuu kuin lapsi leikkimään,
ja koukkuselkä suortuu, niin kaikk' on mielissään.
Ja hyvä, lämmin, hellä on mieli jokaisen,
oi, jospa ihmisellä ois joulu ainainen!**

Sanat Juhana Heikki Erkko (1849 – 1906)
Sävel suomalainen kansansävelmä

REIPPAHASTI KÄYPI ASKELET

1. Reippahasti käypi askelet,
äidin hommat on niin kiireiset.
Lahjat peittyi kääröihin,
ukset kiinni pantihin,
vaan on hauska sentään!
2. Taatto, taatto läksi innoissaan,
joulukuusen, kuusen hankintaan;
latva saapi tähtösen,
oksat kaikki, tiedät sen,
paljon kynttilöitä!
3. Kun on valmis kuusi kultainen,
rynnistääpi lapset huoneeseen.
Ken on tuonne tullutkaan
joululahjat pussissaan?
Vanha joulupukki!
4. Lapset kaikki huutaa: Oi, oi, oi!
Kohta kiitos riemuin soi, soi, soi.
Sievä vauva Maijan on,
Annin kelkka verraton,
orhi oiva Veikon!
5. Päättyy joulu, vaik ei kenkään sois,
joulukuusi viedään pois, pois, pois.
Mutta ensi vuonna hän
saapuu lailla ystävän
- ei voi toivo pettää!

KATSO, IHME TAIVAINEN

**1. Katso, ihme taivainen,
koitui maailmalle.
Syntyi poika seimehen
Neitsyt Maarialle.**

**2. Neitsyt Maarialle
kypsyi tähkä viljan,
aukes kukka liljan,
ihmeen kruunaten.**

**3. Neitsyt Maarialle
kypsyi tähkä viljan,
aukes kukka liljan,
ihmeen kruunaten.**

Piae Cantiones -sävelmä 1700-luvulta

Piae Cantiones on kokoelma latinankielisiä teini- eli apupappilauluja, joita laulettiin Suomessa ja Ruotsissa katoliselta keskiajalta 1800-luvulle asti. Kokoelma sisältää 74 laulua, joista osa moniäänisiä, pääosin hengellisiä joulu-, pääsiäis- ja helluntailauluja sekä valituslauluja. Laulusta on myös uudempi, Samppa P. Asunnan suomennos.

JOULUYÖ

1. On maassa hanget puhtahat
ja yllä tähtein valo,
ja on kuin hymnit soisivat,
kun uinuu yössä salo.
2. Ja metsämökin ikkuna
se sätehiä säihkyy,
ja kuva siitä hangella
niin valoisana väikky.
3. Ja on kuin hanki lämpiäis,
kuin kuollut elon saisi,
kuin kyynel siinä kimmeltäis,
ja ruusut puhkeaisi.
4. Kuin suuri onkaan riemastus,
kuin kirkas onkaan valo,
kun näin sen öinen heijastus
saa kukkaan hangen salot?
5. Vaan metsämökin ikkuna
se yhä yössä säihkyy,
ja yhä valo hangella
niin ihanana väikky.

Sanat Immi Hellén (1861 - 1937)
Sävel Väinö Hannikainen (1900 - 1960)

Laulu löytyy laulettuna YouTubesta ja soitettuna YLE:n Areenasta.

KAUTTA TYYNEN, VIENON YÖN

- 1. Kautta tyynen, vienon yön,
päältä kirkkain tähtivyön
riemun ääni helähtää,
suuret, pienet herättää.**

- 2. Se on laulu enkelten,
joka soipi riemuiten:
"Vapahtaja juuri nyt
teille ompi syntynyt!**

- 3. Jumalalle kunnia
olkoon korkeudessa,
maassa rauha suloinen,
hyvä tahto ihmisten!"**

Sanat ja sävel Pekka Juhani Hannikainen
(1854 – 1924)

JUHLA SE ON NYT VERRATON

- 1. Juhla se on nyt verraton,
joulu on tullut, la-la-la-la laa!
Laulut ne soi piirissä oi, piirissä oi!
Loista, loista kaunis joulukuusi,
loista, loista kaunis joulukuusi!
La-la-lal-la-la, la-la-lal-la-la,
la-la-lal-la-la, lal-la!**

- 2. Ystäväni, armahani,
leiki ja laula la-la-la-la laa!
Piirissä me liitelemme, kiitelemme:
isä, äiti, siskot sekä veikot,
isä, äiti, siskot sekä veikot.
La-la-lal-la-la, la-la-lal-la-la,
la-la-lal-la-la, lal-la!**

- 3. Joulu on nyt, joulu on nyt!
Lahjat tuo pukki, la-la-la-la laa!
Kas omenat ja namuset nyt tarjotaan!
Livekala, kakut, joulupuuro,
kutsulle ei saa nyt olla kuuro.
La-la-lal-la-la, la-la-lal-la-la,
la-la-lal-la-la, lal-la!**

Sanat Rafael Hertzberg (1845 – 1896)
Sävel Johanna Ölander (1827 – 1909)

JOULUPUU ON RAKENNETTU

- 1. Joulupuu on rakennettu,
joulu on jo ovella.
Namusia ripustettu
ompi kuusen oksilla.**
- 2. Kuusen pienet kynttiläiset
valaisevat kauniisti.
Ympärillä lapsukaiset
laulelevat sulosti.**
- 3. Kiitos sulle, Jeesuksemme,
kallis Vapahtajamme,
kun sä tulit vieraaksemme,
paras joululahjamme.**

Sanat Gustaf Oskar Schönemann (1839 - 1894)
Suomalainen kansansävelmä

HEI, TONTTU-UKOT HYPPIKÄÄ

Hei, tonttu-ukot hyppikää,
nyt on riemun raikkahin aika!
Hei, tonttu-ukot hyppikää,
nyt on riemu raikkahin aika!

Hetken kestää elämää
ja sekin synkkä ja ikävää.
Hei, tonttu-ukot hyppikää,
nyt on riemu raikkahin aika!

Ruotsalainen kansanlaulu

PIIRILEIKKI

Piirissä kädet käsissä ensin myötäpäivään,
kerrolla vastapäivään.
Kädet ylös, lasku alas (X2)
Piirissä myötäpäivään.

JOULU ON TAAS

1. Joulu on taas, joulu on taas,
kattilat täynnä puuroo.
Joulu on taas, joulu on taas,
kattilat täynnä puuroo.
Nyt sitä saa, nyt sitä saa
vatsansa täyteen puuroo.
Nyt sitä saa, nyt sitä saa
vatsansa täyteen puuroo.
2. Joulu on taas, joulu on taas,
Voi, kuinka meill' on hauskaa!
Joulu on taas, joulu on taas,
Voi, kuinka meill' on hauskaa!
Lapsilla on, lapsilla on
aamusta iltaan hauskaa.
Lapsilla on, lapsilla on
aamusta iltaan hauskaa.

Kansanlaulu

JOULU ON TULLUT TAAS

Joulu on tullut taas
ja joulu on tullut taas.
Se pääsiäiseen asti kestää.
Sitten on pääsiäinen,
sitten on pääsiäinen,
jouluun asti sitä kestää.
Totta se tuskin lienee,
totta se tuskin lienee,
koska paastoaika estää.

Kansanlaulu

MAA ON NIIN KAUNIS

virsi 30

- 1. Maa on niin kaunis, kirkas Luojan taivas.
Ihana on sielujen toiviotie.
Maailman kautta kuljemme laulain,
taivasta kohti matka vie.**
- 2. Kiitävi aika, vierähtävät vuodet,
miespolvet painuvat unholaan.
Kirkasna aina sielujen laulun
taivainen sointu säilyy vaan.**
- 3. Enkelit ensin paimenille lauloi.
Sielusta sieluhun kaiku soi:
Kunnia Herran, maassa nyt rauha,
kun Jeesus meille armon toi.**

Sanat B.S. Ingemann (1789 - 1862)
Suomennos Hilja Haahti (1874 - 1966)
Sävel perinteinen saksalainen hymni, noin 1842
Julkaistu oikeudenomistajan luvalla